

Микола Сенченко,
директор Книжкової палати України, професор
e-mail: director@ukrbook.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7445-5185>

Що чекає людство?

На це запитання свого часу жорстко й цинічно відповів Жак Атталі — відомий фінансист, політичний діяч світового масштабу, член ради Більдерберзького клубу, засновник і перший голова Європейського банку реконструкції та розвитку, головний радник колишнього президента Франції Ф. Міттерана: *"Наступного тисячоліття долю людства визначатиме нове покоління переможців і переможених. Новий світолад не стане безтурботною та гармонійною утопією. Навпаки, конфлікт, найімовірніше, спалахне саме після завершення "холодної війни". Нерівність розколе новий світ, немов Берлінський мур, що колись роз'єднав Захід і Схід...*

За нового світового порядку навіть у привілейованих націях далеко не всі одержать рівну частку від розподілу багатств планети. Більшість людей, які проживають на заможнішій Півночі, охопленій шаленим потоком інформації та розвагами, перетвориться на покірних зубожілих "пішаків", яким належить бути безпорадними свідками всемогутності й свавілля багатшої меншості та відчувати лише чорну заздрість. (Чи це не про нас?)

Прості люди з шанобливим страхом та обуренням спостерігатимуть, як, немов на дріжджах, зростають хмарочоси влади та бовваніють над їхніми головами, залишаючись недосяжними... Народні маси з периферії, позбавлені будь-якої надії, в болісному відчаї споглядатимуть яскраву картину процвітання та багатства. В марній спробі перейти, за висловом Е. Тоффлера, від сповільненого до прискореного світу, вони скнітимуть, неначе живі мерці... Багаті зони безтурботно межуватимуть із величезними регіонами жебраків... (Чи не це спостерігаємо навколо Києва?)

Масова міграція до розвинутих держав з Африки, посилена потоками європейців зі Сходу, призведе до зведення нового Берлінського муру, аби

зупинити біженців, котрі шукатимуть прихистку в центрах успішної Півночі... І Тихоокеанська, і Європейська сфери закриють кордони перед іммігрантами, які відмовлятимуться повертатися у свої занурені в морок невігластва та злиднів землі після проведеного "в гостях" тривалого трудового терміну.

Ніколи ще світ не перебував в такому полоні законів, продиктованих грошима. Влада капіталу стане всеосяжною від Сант-Яго до Пекіна, від Йоганнесбурга до Москви... Люди скрізь приноситимуть жертви слугам Мамони... Виникне щось подібне до божевілля номадів. Межа між культурою і варварством, між життям і смертю зникне... Для глобального служіння будуть потрібні такі політичні лідери, які матимуть достатньо мужності, щоб відмовитися від традиційних понять про національний суверенітет. Очікуваним є розвал окремих націй... Жереб кинуто, отже, тепер варто, не зупиняючись, продовжувати гру... Її ставки надто високі, адже йдеться про глобальне політичне та економічне панування.

У новому світовому порядку будуть і переможені, і переможці. Невдахи, звісно, переважатимуть і щосили намагатимуться здобути шанс на гідне життя, хоча зрештою опиняться на периферії, задихаючись від отруєної атмосфери, потерпаючи від злиднів, хвороб і тотальної байдужості. Усі жахи ХХ століття зблякнуть у порівнянні з такою картиною¹. (Чи хочемо ми цього?)

Німецько-французький учений, лауреат Нобелівської премії Альберт Швейцер у відомій книзі "Культура та етика" зауважував: "Ми живемо в умовах занепаду культури. <...> Ми зішли з уторованого шляху розвитку культури, оскільки нам не властиво замислюватися над долею того, що називають

¹ Атталі Ж. На порозі нового тисячоліття. Москва : Междунар. отношения, 1993. С. 37.

культурою. <...> Для всіх очевидно, що відбувається стрімке самознищення культури". Учений зазначає, що без кровопролиття й боротьби культура поступово занепадає. Як і чому вичерпалася культуротворча енергія народів? Визначальним чинником є слабкість філософії. Ніхто не спромігся зміцнити храм нашого духовного життя. Ніхто не перевіряв, наскільки гуманні ідеї, що стають рушійними силами. Сучасна людина, ставши жертвою перенапруження, дедалі сильніше відчуває потребу в зовнішній ізоляції...

Зосередженості, що вкрай необхідна для роботи над собою, для вдумливого читання, для серйозних розмов, досягти надзвичайно важко. Лінощі, самозакоханість, розваги й бажання уникнути проблем стають основою сучасного життя. Не пізнання та розвитку шукає людина, а розваг і насолоди.

Ми вступили в нове Середньовіччя. Свободу думки вилучено з ужитку, мільйони індивідів із власної волі відмовляються від права на мислення. Позбавитися від нинішнього Середньовіччя буде значно важче, ніж від колишнього. Нині йдеться про те, щоб спонукати мільйони людей скинути із себе власноруч напнуте ярмо духовної залежності... Пропаганда остаточно замінила правду, а духовне життя повністю дезорганізоване. Пригнічена більшість громадян наших безкультурних культурних держав дедалі менше вдається до роздумів. Деморалізація особистості суспільством стрімко набирає оберті...

Невідворотна правда того, що в міру історичного поступу людства й розвитку економічного життя можливості процвітання культури не розширюються, а звужуються, залишилася неусвідомленою... Наскільки тісно пов'язані між собою народи, свідчить той факт, що всі вони разом приречені на однакову зvierднілість.

Маніпуляція легко досягає мети тоді, коли її об'єкти не усвідомлюють цілеспрямованого впливу, бо інакше вони чинили б опір, змушуючи скеровувати їх силоміць. Проте правити "коліщатками", що вільно обертаються, значно легше, й маніпуляція є ефективнішим інструментом влади, аніж примус.

Аби будь-який вплив став результативним, слід розпочинати зі свідомості людини — своєрідного центру управління, де ухвалюються рішення: що засвоювати, чим цікавитися, на що знаходити час. Саме довжина хвилі (частота коливань) свідомості визначає дії, котрі індивіди або здійснюють (нібито з власної волі), або ігнорують. І тому маніпулятори, нав'язуючи певні образи й стереотипи мислення, намагаються програмувати свідомість так, аби спрямувати людську енергію (віру, інтереси, час) на потрібні їм цілі та проекти.

Щоб протистояти ідеологічному впливові, маємо пам'ятати та шанувати власну історію, православну віру й традиції. "У кожного народу є історія й історії, що становлять основу великих релігій, — найтриваліші та найфундаментальніші, — зазначав колишній директор бібліотеки Конгресу США Джеймс Біллінгтон. — Біблійна історія — це фундамент американ-

ської культури. Першою книгою, виданою в американських колоніях Англії, була римована версія "Книги псалмів", які регулярно співають на пуританських богослужіннях. Наш перший президент зазначав у двох своїх прощальних посланнях, — континентальній армії, а згодом і нації, — що система нашого типу не виживе, якщо народ зневажатиме моральні засади, а моральність, зі свого боку, загине без релігії.

Плюралізм, який в Америці історично набув форми множинності переконань, наша еліта часто підміняє монізмом байдужості. Нації, яка втратила джерело молитви й надії, вбудоване в її основу, важко усвідомити (а вчинити відповідальні дії й поготів) важливість відродження та зростання ролі релігії в ісламському світі, світі індуїзму, навіть у світі східного християнства. Якщо ми не в змозі дослухатися до іншого народу, коли він шепоче молитви у своїх храмах, може статися так, що ми почуємо його бойові крики..."².

Маніпулювати людьми доволі просто, якщо вони не усвідомлюють свого духовного ества й ментальної природи. Духовний потенціал людини — сприйняття світу, пам'ять, управління астральними енергіями тощо — насправді значно вищий, аніж сьогодні вважає більшість із нас. Як свідчать езотеричні джерела, первісні люди свідомо використовували надприродні здібності й діставали доступ до вищих вимірів. Духовні сили, вплив на матерію та надчуттєве сприйняття були для них такою самою нормою життя, якими для нас є електрика, телебачення й комп'ютер.

Проте людство втратило ці знання, більше того, "добре поінформований" сучасний індивід просто не вірить в існування вищих сил і паранормальні здібності. Зазвичай це пояснюють впливом "традиційних" наук і релігій, що завзято заперечують такі переконання чи вважають їх від "лукавого". Попри зовнішню протилежність у поглядах, ті й інші поділяють схожі догматичні та антидуховні позиції.

Зміна ідеологічного курсу на економічний призведе Україну до розпаду на дрібні держави. Ці процеси насамперед уразять найслабших людей, тобто тих, хто сьогодні впевнений, що все це політика, котра його не торкається. Варто дослухатися думки Л. Тихомирова, який стверджує: державні принципи будь-якого народу тісно пов'язані з його національною самосвідомістю й уявленнями про мету існування. З цього випливає, що суспільство, підкоряючись одним законам, гине, підкоряючись іншим — зміцнюється. В одному випадку моральність сприймається як марновірство, відірвані від реальності дурощі, в іншому — стає наріжним каменем системи цінностей.

Щаслива доля України також залежить від того, яке місце ми відводитимемо моральності й релігії, чим вони стануть — архаїкою, до якої призвело марновірство, чи наріжним каменем усієї соціальної конструкції.

² Біллінгтон Дж. Гуманитарные последствия информационной революции // Проблемы выбора / [редкол.: Тимофеев Т. Т. (отв. ред.) и др.]. Москва : ИНФРА-М : Весь мир, 2001. С. 119—128.